

публічного та приватного права. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2017. Вип. 6. Т. 3. С. 73–75.

5. Право людей з інвалідністю на самостійне життя і повноцінна участь у житті суспільства. Страсбург, 13 березня 2012 р. 51 с. URL: <https://rm.coe.int/16806da91b> (дата звернення: 25.04.2022).
6. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 19.12.2017 № 1665-IX : редакція від 01.01.2022, підстава 1089-IX, 1054-IX. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>

УДК 021.4:004:792.03

ТЕАТР СОЦІАЛЬНОЇ ДІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Полякова Ольга,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка,
Тірон Валентина, студентка,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

Стаття висвітлює театр соціальної дії як значуще інтегративне явище театральної культури та соціальної роботи XX та XXI століть. Схарактеризовано форми сучасного театру соціальної дії. Обґрунтовано інтегрований функціонал регіонального інтеграційного театру «Ми Є» як сучасної форми соціальної роботи.

Ключові слова: театр соціальної дії, соціальна робота, театральне мистецтво, інтеграційний театр.

The article highlights the theater of social action as a significant integrative phenomenon of theatrical culture and social work of the XX and XXI centuries. Forms of modern theater of social action are characterized. The integrated functionality of the regional integration theater "We Are" as a modern form of social work is substantiated.

Key words. theater of social action, social work, theatrical art, integration theater.

Актуальність дослідження. Сьогодні театр соціальної дії, як сформоване явище театральної культури, впевнено увійшов до сценічної практики в Україні, зародившись за кордоном. Ця сценічна практика пов'язана з такими методологічно інноваційними роботами театральних діячів, як: А. Боаль, Б. Брехт, Я. Л. Морено, А. Шиллінг та ін. Водночас вона узгоджується з теорією соціальної взаємодії Е. Гоффмана. Наразі залишається актуальним питання вивчення регіонального практичного досвіду театру соціальної дії в Україні.

Мета дослідження. Вивчення явища театру соціальної дії як інноваційної форми соціальної роботи, характеристика становлення театру соціальної дії як інноваційної форми соціальної роботи в Сумському регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Театр соціальної дії, як мистецький компонент був визнаний не одразу. Дослідники перформативних видів мистецтв, зокрема Р. Шехнер, лише на зламі ХХ-ХХІ століть обґрунтували інтегративність функціоналу театру соціальної дії: продукування творчих актів, індивідуальна та групова терапія, просвітництво, політична активність, самовираження, обмін досвідом та знаннями, налагодження комунікації між представниками цими різних соціальних груп. «Створення творів мистецтва, як свідомо спроба створити щось прекрасне, є лише однією з функцій перформативних мистецтв, що йде пліч-о-пліч з іншими більш утилітарними функціями» [5].

На сьогодні театральна теорія виокремлює різні форми театру соціальної дії: психодрама, прикладна драма, інклюзивний театр, театр пригнічених / форум-театр («Музей невимовного», «Веселка бажань», «Невидимий театр», «Театр-газета», «Законодавчий театр»), іммерсивний театр та інші. Історично ж, цей шлях розвитку театру соціальної дії мав «мозаїчний» характер.

Так, у Великій Британії, Австралії та інших англomовних країнах, які перебували під британським впливом, у 70-х роках ХХ століття, через глибоку економічну депресію виникають різні культурні ініціативи та проекти, у тому разі applied drama або applied theatre – «прикладна драма».

У Німеччині превалює термін «театральна педагогіка» як художньо-естетична практика, що сконцентрована на індивідуумі: його ідеях та можливостях самовираження. Театральна педагогіка сприяє розвитку творчих та соціальних навичок людини, а також особистісного зростання. Державні культурні та соціальні центри, вільні творчі простори, виникли в Німеччині 70-х років ХХ століття як протест проти елітарного, буржуазного мистецтва. Зокрема, берлінський театр «Шаубюне» заохочував глядацьку аудиторію брати участь у майстер-класах та публічних дискусіях або приєднатися до однієї зі своїх вільних театральних гуртів.

У німецькому суспільстві театр соціальної дії сприймається як міждисциплінарне мистецтво на стику театру та педагогіки. Його психолого-педагогічні цілі – творче самовираження особистості і побудова зв'язків між професійними театрами та їх глядацькою аудиторією. Тут театральні педагоги – «посередники між театром та глядачами, вони дають можливість останнім стати співучасниками творчого процесу».

Бразильський же досвід дав світовій теорії і практиці модель театру пригноблених / форум театру з усіма його різновидами, як модель переходу від театру-фіксації до театру-дії. Місія форум-театру, «Театру пригноблених» (ТП), його засновником, бразильським режисером Аугусто Боалем, сформульована так: олюднювати людство. Наразі ТП розповсюджений по всьому світу. У 2003 році Аугусто Боаль, його син Джуліан, Люк Опдебек з Бельгії та Рональд Маттайсен з Голландії заснували Міжнародну організацію театру пригноблених (МОТП).

Щодо України, слід зазначити, що за радянських часів до театру соціальної дії відносили такі напрями соціально-культурної творчості, як клубна самодіяльність та масові видовища.

У сучасній же українській театральній культурі межі театру соціальної дії набули нових характеристик та напрямків. Це підтверджує виникнення таких феноменів, як інклюзивний театр, театр «Рівний – рівному», театр PlayBack, документальний театр та ін. [3]. Особливо цікавим для нас є досвід взаємообумовленості соціальних потрясінь та інтенсифікації розвитку соціального театру, який яскраво проявився в Україні з 2014 року процесом становлення форум театру у вітчизняному соціальному просторі [4].

Отже, пошук нових театральних форм і напрямів тісно пов'язаний з таким завданням театру соціальної дії, як включення людини до міжособистісної комунікації, через яку вона змогла б виховати в собі необхідні якості для «правильного» існування у соціумі.

Для нашого дослідження важливим є розуміння того, що «театр соціальної дії» – це феномен, який розвивається як міждисциплінарне мистецтво – на стику театру та педагогіки, мистецтва та психології, оголюючи та допомагаючи вирішувати больові точки соціуму.

Відповідно до цього, у контексті дослідження інноваційних форм соціальної роботи в Сумському регіоні, предметом нашого аналізу стала діяльність в м. Суми інтеграційного театру «Ми Є». Театр для людей з інвалідністю «Ми Є» створено в 2018 році за ініціативи 11 акторів та під керівництвом режисерки Тетяни Нянькіної. Театром було реалізовано такі вистави: «Чайка на ім'я Джонатан Лівінгстон», «Доросла казка», а також документальна вистава, що зібрала історії реального життя «Химери. Ми Є».

Лейтмотивом кожної вистави є ідея, що кожна людина, так чи інакше, хоче бути включеною в соціальну тканину громади, незалежно від зовнішності, добробуту чи здоров'я. Прагнення любити, бажати, мріяти та жити є феноменами людського буття. Саме про це кожна вистава театру для людей з інвалідністю «Ми Є». Долаючи фізичні та моральні складності, разом «Ми Є» вже показали українцям не одну якісну виставу та стали переможцями кількох театральних фестивалів. Не раз виступали у просторі просто неба, даючи місту Суми зрозуміти – «Ми є! Ми хочемо, щоб нас бачили та чули. Ми – не про жалість. Ми – про творчість та потенціал» [2].

Така творча діяльність театру «Ми Є» дійсно має інтегративний функціонал: 1) забезпечує сприяння соціалізації людей з інвалідністю через розвиток їх умінь, інтенсифікацію спілкування, розширення спектру соціальної взаємодії, створення атмосфери творчості та успіху а також ліній соціальної перспективи;

2) маніфестує громаді м. Суми потребу залучати більш активно до соціальної взаємодії людей з інвалідністю на основі недискримінаційного ставлення до них.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. По-перше, театр соціальної дії на провідне місце виводить функціонал соціальних змін: залишаючись за формою театальною виставою виконує важливі завдання соціальної роботи. Означене дозволяє одночасно вважати соціальний театр і формою соціальної роботи. По-друге, проекти театру соціальної дії, зазвичай, інтерактивні й надзвичайно чутливі до актуальних соціальних проблем у певній громаді. По-третє, українські регіони вже мають

успішний досвід функціонування театрів соціальної дії, який потребує вивчення та узагальнення для визначення шляхів оптимізації їх діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про театри і театральну справу: Закон України від 31.05.2005 № 2605–IV : редакція від 02.10.2021, підстава 1724-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2605-15#Text>
2. Коломієць В. «Хочемо, щоб нас почули». Як люди з інвалідністю стали професійними акторами. 2021. URL: <https://shotam.info/khochemo-shchob-nas-pochuly-yak-liudy-z-invalidnistiu-staly-profesiynymy-aktoramy-teatru-my-ie/>
3. Наконечна О. В. Зміна призначення театру як соціального феномену в руслі ознак часу. Аркадія. 2004. № 4. С. 19–21.
4. Полякова О. М., Пономаренко Л. І. Форум-театр як технологія соціокультурної діяльності: етапи становлення в Україні. 2018. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2018/5/40.pdf>
5. Schechner R. Performance Studies: An Introduction. 3 ed. London : Routledge, 2013. 376 p.

УДК: 373.3

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ

Савінова Наталія,

доктор педагогічних наук, професор,
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського,

Берегова Марія, кандидат педагогічних
наук, старший викладач,

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського,

Борулько Дмитро, кандидат медичних
наук, старший викладач

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського

У статті здійснено аналіз сучасного досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій у практичній діяльності педагогів спеціальності 016 Спеціальна освіта Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Сучасний стан використання цифрових технологій у роботі логопедів виявив значні потенційні можливості для ефективної модернізації освіти на основі оновлення технічного арсеналу засобів навчання, оптимізації виконання існуючих державних програм, спрямованих на інформатизацію, комп'ютеризацію та оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти, надання їм вільного доступу до мережі Інтернет.